

Valtion ravitsemusneuvottelukunnalle

Viite: Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kommentointipyyntö 25.10.2017

Asia: Lapsiasiavaltuutetun kannanotto varhaiskasvatuksen ruokailusuositukseen

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi varhaiskasvatuksen ruokasuosituksia lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Kannanotot pyydettiin kirjoittamaan webropol-kommentointilomakkeeseen, jossa jokaista varhaiskasvatuksen ruokailusuositusten alakohtaa kommentoitiin erikseen. Lapsiasiavaltuutettu antoi kommenttinsa seuraavista alakohdista.

Luonnos varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksista on luettavissa internetistä osoitteessa

https://www.thl.fi/documents/834036/1449627/varhaiskasvatus_ruokailusuositus_luonnos_julkinen+kommentointi.pdf/8b3faed2-7c38-4771-aec8-204fe203ef10.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Kohta 1. Ravitsemus tukee lasten tervettä kasvua ja kehitystä

Lapsiasiavaltuutettu pitää positiivisena, että varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksessa on tuotu esiin lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja sitä kautta lapsen mahdollisuus vaikuttaa omaan ruokailuunsa, sekä lapsen vaikutusmahdollisuuksien kasvattaminen pitkillä aikavälillä.

Kohta 2.1 Ruokailua koskeva lainsäädäntö käytännössä

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksissa on tuotu esiin lapsen edun ensisijaisuus lapsen ravitsemukseen liittyviä ratkaisuja tehtäessä.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että suositukseen on kirjattu OKM:n kannanoton (21.11.2016) mukainen linjaus siitä, että myös vain 4 tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille on tarjottava samat ateriat kuin muille samaan aikaan läsnä oleville lapsille, eikä aterioista saa periä mitään erillistä maksua. Lisäksi olisi hyvä tuoda esiin myös se, että kannanoton mukaan varhaiskasvatuksessa lapsen tulee saada riittävä

tarvitsemansa ravinto, jonka vuoksi vanhempien ei ole tarpeen tuoda omia eväitä lapsilleen varhaiskasvatukseen.

Lasten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi on erittäin tärkeää, että päiväkodit noudattavat OKM:n kannanoton mukaista linjaa aterioiden tarjoamisesta. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että tämän toteutumista tulisi seurata ja arvioida koko maan tasolla. Tämä on tuotu myös esiin kohdassa 5. annetussa kommentissa.

Kohta 3.3 Erityisruokavaliot ja muut erityistarpeet

Lapsen oikeudesta syrjimättömyyteen säädetään lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artiklassa. Artiklan mukaan lapsen syrjiminen muun muassa lapsen tai lapsen vanhemman tai muun laillisen huoltajan uskonnon tai poliittisen tai muun mielipiteen perusteella on kielletty. Artikla myös velvoittaa sopimusvaltioita ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimiin varmistaakseen lapsen suojeleminen kaikenlaiselta syrjinnältä, joka perustuu lapsen vanhempien tai muiden huoltajien vakaumukseen.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 14 artiklassa taataan lapsen oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Artiklan 2. mukaan sopimusvaltioiden tulee kunnioittaa vanhempien lapselleen antamaa ohjausta kyseisten oikeuksien käyttämisessä. Artiklan 3. kohdan mukaan henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai vakaumustaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista säädetään laissa ja jotka ovat välttämättömiä yleisen turvallisuuden, järjestyksen, terveyden ja moraalin tai muiden ihmisten perusoikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Lapsiasiavaltuutettu pitää ongelmallisena, että eri kunnissa on erilaisia käytäntöjä siitä, miten lapselle järjestetään erityisruokavalio vakaumuksellisten syiden perusteella. Vakaumukseen pohjautuva ruokavalio voi tarkoittaa esimerkiksi vegaanista ruokavaliota tai johonkin uskontoon perustuvaa erityisruokavaliota. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että varhaiskasvatuksen ruokailusuositukseen tulisi tehdä yleinen linjaus siitä, miten tällaiset vakaumukseen liittyvät erityistarpeet ruokavaliossa tulisi huomioida kunnissa, jotta lapset ja vanhemmat voisivat saada yhdenvertaista kohtelua heidän kotikunnastaan riippumatta.

Kuntien ja varhaiskasvatuksen järjestäjien tulisi päiväkodin ruokailua järjestettäessä huomioida perheiden uskonnolliset ja eettiset vakaumukset ja ottaa ne huomioon mahdollisuuksien mukaan. Ymmärrettävästi kaikkia ruokavalioon liittyviä erityistoiveita ei pystytä täyttämään esimerkiksi niistä aiheutuvien kustannusten vuoksi. Ruokavalion tulee myös aina olla lapsen ravitsemustarpeet täyttävä. Päätös erityisruokavalion järjestämisestä vakaumuksellisella perusteella tulisi kuitenkin suhteuttaa siihen, mitkä ovat sen todelliset kustannukset ja muu lisävaiva. Esimerkiksi useissa päiväkodeissa ruoka tulee keskuskeittiöstä, jolloin erityisruokavalion mukaista ruokaa voidaan valmistaa mahdollisesti isommissa erissä. Tällöin kyse ei ole enää välttämättä yksittäisen lapsen erityisruokavalion mukaisen ruoan järjestämisestä.

Jotkut päiväkodit sallivat vanhemmille mahdollisuuden tuoda lapselle omat eväät, mikäli kyseisessä päiväkodissa ei ole tarjottu lapsen erityisruokavalion mukaista ruokaa. Lapsiasiavaltuutettu kehottaa harkitsemaan, tulisiko tähän käytäntöön ottaa kantaa varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksissa lasten yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi. Omista eväistä on mainittu OKM:n kannanotossa (21.11.2016), jonka mukaan varhaiskasvatuksessa lapsen tulee saada riittävä tarvitsemansa ravinto, jonka vuoksi vanhempien ei ole tarpeen tuoda omia eväitä lapsilleen varhaiskasvatukseen.

Kohta 3.3.1 Lapsen sairauden hoitoon liittyvät erityisruokavaliot

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että erityisruokavaliota noudattavalle lapselle tarjotaan ruokaa, joka muistuttaa mahdollisimman paljon muille lapsille tarjottavaa ruokaa. Tämä on tärkeä huomio lasten syrjäyttämättömyyden kannalta.

Kohta 4.2 Lasten osallisuus ruokakasvatuksessa

Lapsen oikeus osallistua on yksi lapsen oikeuksien sopimuksen peruseriaatteita. Lapsiasiavaltuutettu pitää positiivisena, että lapsen osallisuus ruokakasvatuksessa on tuotu kattavasti esiin tässä luvussa. On erityisen tärkeää, että suosituksessa on otettu kantaa siihen, että kaikille lapsille taataan oikeus osallisuuteen lapsen kyvyistä huolimatta.

Kohta 5. Ruokailun ja ruokakasvatuksen seuranta ja arviointi

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että varhaiskasvatuksen ruokailun kansallinen seuranta tulisi kohdistua myös lasten erityisruokavaliioihin. Seurannan johdosta varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksissa tulisi kyetä reagoimaan lasten erityisruokavaliioissa tapahtuneisiin muutoksiin. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että kansallista seurantaa tehdään laajasti myös yksityisiä varhaiskasvatuksen palveluita tuottaviin yrityksiin, joiden osassa hoitosopimuksista on ilmennyt kirjauksia hoitosopimuksen päättymisestä, mikäli lapsella todetaan erityisruokavaliio.

Jyväskylässä 14.11.2017

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Mimmi Partanen
Korkeakouluharjoittelija